

Derleme makale; Gönderim Tarihi: 27.05.2019; Kabul Tarihi: 11.09.2019

Bankalarda Mevduat Sertifikasının Ülkeler İle Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Doç. Dr. Erdal ARSLAN

Selçuk Üniversitesi, İİBF, İktisat Tarihi Anabilim Dalı Başkanı
erdalarlsan@selcuk.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-4892-2963

Dr. Öğr. Üyesi Ali BORA

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Finans, Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü
ali.bora@selcuk.edu.tr, Orcid ID:0000-0002-1766-0123

Tuğçe ÇETİNER

Selçuk Üniversitesi, İİBF, Yüksek Lisans Öğrencisi
tuğcecetiner94@gmail.com, Orcid ID: 0000-0001-5901-1052

Öz

Finansal sistemde yaşanan gelişmeler, tasarrufların değerlendirilmesinde farklı alternatifler yaratmaktadır. Bankacılık sektörü bu konuda mali piyasanın en önemli kurumsal yapısını oluşturmaktadır. Bu çalışmada bankaların fon oluşturma işlemlerinde önemli bir yere sahip olan mevduat sertifikalarının Türkiye’de uygulanabilirliğinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde mevduat sertifikası kullanan ülkeler ele alınmıştır. Bu ülkelerde farklı uygulama alanları olsa da mevduat sertifikaları genel olarak, banka tarafından mevduat sahibine satılan, borç senedi niteliğindeki piyasa aracı olarak ikincil piyasalarda işlem gören mevduat türü şeklinde ifade edilmektedir. Bu sertifika ciro edilebilirliği nedeniyle el değiştirme hızı yüksek ve aynı doğrultuda piyasayı canlandırma özelliğine sahiptir. Belirli bir süre için paraya erişimleri gerekmeyen ve riski en aza indirmek isteyen yatırımcılar için iyi bir seçenek sayılmaktadır. Türkiye’de 1980’li yıllarda kısa bir süre uygulanan mevduat sertifikaları yaşanan çeşitli sorunlar nedeniyle 1998 yılında kaldırılmıştır. Mevduat sertifikalarının yeniden uygulanabilirliğinin sağlanması için sağlam bir hukuksal zeminin oluşturulması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Mevduat Sertifikası, Mevduat Türü, Ciro Edilebilir Piyasa Aracı, Tasarruf Sertifikası.

JEL Sınıfı: G10, G11, G21, G24

Comparative Investigation of Deposits of Deposit Certificates in Banks According to Countries

Abstract

The developments in the financial system create different alternatives in the evaluation of savings. The banking sector constitutes the most important institutional structure of the financial market. In this study, certificates of deposit which has an important place in the funding process of banks, was also aimed to evaluate the feasibility in Turkish banking sector. Although there are different areas of application in these countries, deposit certificates are often referred to as the type of deposit that the bank sells to the deposit holder and is bought and sold as a debt instrument in secondary markets. Due to its negotiability, this certificate is high turnover rate and capable of revitalizing the market. It is a good option for investors who do not need access to money for a certain period of time and who want to minimize risk. Due to the various problems faced certificates of deposit administered a short time in the 1980s in Turkey was abolished in the year 1998. A sound legal basis should be established to ensure the re-applicability of deposit certificates.

Keywords: Certificate of Deposit, Deposit Type, Turnover Market Tool, Savings Certificate.

JEL Classification: G10, G11, G21, G24

Giriş

Para, eski dönemlerde kullanılan takas sisteminden, günümüzde kullanılan parasal sistemlere kadar, düşünce olarak var olmuş ya da nesnel olarak kullanılmış, önemi her geçen gün artan bir mübadele aracıdır. Finansal sistemde yaşanan gelişmelerle birlikte tasarrufların değerlendirilmesinde farklı alternatifler oluşturulmuştur (Öçal ve Çolak, 1999: 2). Finansal sistem; finansal piyasalar (tahvil ve bono piyasaları vb.) ve finansal araçlardan (bankalar, sosyal güvenlik kuruluşları, sigorta şirketleri vb.) oluşmaktadır (Öçal ve Çolak, 1999: 19). Tasarruf sahipleri ellerindeki fon fazlasını finansal sistem aracılığı ile fon ihtiyacı olan yatırımcı veya tüketicilere ‘faiz’ adı verilen bedel karşılığında kullanmaktadır (Altan, 2001: 1).

Üretim hacminin sürekli artması ve ekonomik döngünün komplike hale gelmesiyle birlikte mali piyasanın kapitalist sistem içerisindeki önemi de artmıştır. Bunun sonucunda bankalar sistemin en önemli kurumu niteliğini elde etmiştir. Bankacılık sektörü, faaliyetlerini dört temel madde etrafında şekillendirmektedir (Öçal ve Çolak, 1999: 13). Bunlar; sermaye koyma, tanzim etme ve kamuoyuna duyuru (tedarik), mevduat toplama, kaynak sağlama, kredi verme, kaynak kullandırma,

faaliyetlerinin denetimli olmasıdır (Altan, 2001: 39). Bankalar kar amacı ile çalışan ticari işletmeler olmakla birlikte kredi müşterilerinden alınan faiz ile mudilere ödenen faiz arasındaki fark, banka karını oluşturmaktadır (Altan, 2001: 44).

Banka tarafından mevduat sahibine satılan, bir tür borç senedi ve piyasa aracı olarak sayılan mevduat sertifikası risk faktörünü en aza indirmekte ve piyasayı canlandırmaktadır. Bu çalışmada, mevduat sertifikasının Türkiye’de uygulanabilirliğini değerlendirmek amacıyla konu geniş bir şekilde açıklanacak, ardından ülkelerin mevduat sertifikası uygulamalarına kronolojik olarak yer verilerek, olumlu ve olumsuz yönlerine değinilecektir. Sonrasında Türkiye’deki durum incelenerek sonuç ve öneriler çıkarılacaktır.

Mevduat sertifikası ile ilgili literatür araştırması yapılmış ve konuyla doğrudan ilgili sadece bir çalışmaya rastlanmıştır. “Mevduat Sertifikası” isimli çalışmada (Gürkan Çelebican, 1979) mevduat sertifikası, olumlu ve olumsuz yönleriyle geniş bir şekilde ele alınmıştır. Çalışmada, bu piyasa aracının kullanımda olduğu dönemde halk tarafından ilgi gördüğü ve yüksek getiri sağladığı sonucuna ulaşılma ile birlikte çeşitli sorunlar nedeniyle kaldırıldığına değinilmiştir. Daha önce çalışılmamış bu alandaki açığı gidermek ve literatüre katkıda bulunmak adına bu konu tercih edilmiştir.

1. Bankaların Fon Oluşturma İşlemleri ve Mevduat Sertifikası

Bankaların bilançosu da tıpkı diğer işletmelerdeki gibi öz kaynak ve yabancı kaynaklardan oluşmaktadır. Öz kaynaklar; sermaye, devreden kârlar ve yedek akçelerden oluşurken, yabancı kaynaklar ise mevduatlar, kısa vadeli borçlanmalar ve uzun vadeli borçlanmalardan oluşmaktadır (Altan, 2001: 124).

Bankalara belirli bir süre sonunda ya da istenilen zamanda geri alınmak üzere yatırılan paraların takibine mahsus hesaplara, genel olarak mevduat hesapları adı verilmektedir. Mevduat hesaplarının ortak yönü daima alacaklı bakiye vermesidir. Daha açık bir ifadeyle anlatmak gerekirse; mevduat hesapları yatırılan miktardan daha fazla para çekmeye müsaade etmeyen nitelikte hesaplardır (Küney, 1989: 1). Mevduat hesapları kendi içerisinde tasarruf mevduatı, resmi kuruluşlar mevduatı, ticari kuruluşlar mevduatı, bankalar mevduatı, diğer kuruluşlar mevduatı ve mevduat sertifikaları olmak üzere altıya ayrılmaktadır (Küney, 1989: 4). Ayrıca mevduat hesapları vadeleri bakımından vadeli mevduat, vadesiz mevduat ve ihbarlı mevduat olarak sınıflandırılmaktadır (Öçal, 1999: 26).

1. Tasarruf mevduatı; gerçek kişiler adına açılan, ticari işlemlere konu olmayan faiz geliri sağlamak adına bankalara yatırılan mevduat türüdür (Altan, 2001: 125). Hane halkı tasarruflarının ekonomiye yönlendirilmesinde bankaların en temel kaynağını mevduatlar oluşturmaktadır (Özdemir, 2000: 57). Tasarruf mevduatı sahiplerine, 3182 Sayılı Bankalar Kanununa göre ve 4189 Sayılı Bankalar Kanununda muhafaza edilen Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu sayesinde bir takım ayrıcalıklar tanınmıştır (Öçal,

1999: 25). Mevduat sigortasının olmadığı bir sistemde mevduat sahipleri bankaların taahhütlerini karşılayamayacaklarını düşündüklerinde paralarını çekmek istemektedirler. Bu durum sistemden yüksek meblağda para çıkışına neden olarak ekonomiyi olumsuz etkilemektedir (Özdemir, 2000: 57). Dolayısıyla ülkeler siyasi ve ekonomik durumuna göre farklı mevduat sigorta sistemleri oluşturmaktadır (Akyol, 2018: 8).

2. Resmi kuruluşlar mevduatı; genel ve katma bütçeli kurumların, savcılıkların, icra ve iflas dairelerin, yerel yönetimlerin, tereke hakimliklerinin mevduatını ifade etmektedir (Küney, 1989: 8).

3. Ticari kuruluşlar mevduatı; her türlü ortaklıklara, kooperatif ve ticarethanelere ait mevduatı kapsamaktadır (Öçal, 1999: 25).

4. Bankalar mevduatı; bankaların ve özel kanunlara göre mevduat kabulüne yetkisi bulunan kuruluşların birbirine yaptıkları mevduat olarak nitelendirilmektedir (Küney, 1989: 10).

5. Diğer mevduatlar; bahsi geçen mevduat türleri dışında kalan mevduat türlerini ifade etmektedir (Öçal, 1999: 24).

6. Mevduat sertifikaları; banka tarafından mevduat sahibine satılan borç senedi niteliğindeki piyasa aracı olarak ikincil piyasalarda işlem gören mevduat türü şeklinde tanımlanmaktadır (Öçal, 1999: 27).

Mevduat sertifikaları bankanın belli bir vade ve faiz karşılığında almış olduğu borcu, hamiline yazılı bir sertifika ile belgelemektedir. Bu sertifika ciro edilebilirliği nedeniyle el değiştirme hızı yüksek ve aynı doğrultuda piyasayı canlandırma özelliğine sahiptir (Öçal, 1999: 27).

Mevduat sertifikaları tasarruf mevduatı dışında bir konuma sahip olduğu için tasarruf mevduatı fonunun sağladığı güvenceden faydalanamamaktadır. Bu nedenle Bankanın iflası gibi durumlarda fondan herhangi bir ödeme yapılması söz konusu değildir. Ayrıca devir işlemi yapılırken bankaya bildirme gerekliliği bulunmamaktadır (Küney, 1989: 141). Sertifikanın borçlu tarafı olan banka kusur bulunmadıkça hamiline yazılı olan mevduat sertifikasını ibraz eden kişiye ödeyerek borcundan kurtulmaktadır (Küney, 1989: 139). Ödemenin sertifika ibrazı ile yapılmasının hesap sahibi açısından tek sakıncası; sertifikanın kaybolması, çalınması gibi durumlarda paranın çekilememesidir. Mağduriyetin giderilmesi için mahkemeye müracaat edilerek ilgili iptal davasının açılması gerekmektedir (Küney, 1989: 141).

Bir mevduat sertifikasında; banka adı, mevduat tutarı, düzenleme tarihi, vade başlangıç ve bitiş tarihi, ödemenin yapılacağı tarih, faiz oranı, mevduatın yatırıldığı banka şubesi, sertifika ve faiz tutarını ödeyecek banka şubesi, banka kod numarası, seri

ve sıra numarası, soğuk damga, genel müdür, genel müdür yardımcısı ve düzenleyen şube yetkililerinin imzasının bulunması gerekmektedir (Küney, 1989:142).

2. Ülkelerin Mevduat Sertifikası Uygulamaları

Ulusal tasarrufların para ve sermaye piyasalarına akışını sağlamak ülke ekonomileri için önem arz etmektedir. Finansal sektörünün gelişimine paralel olarak birçok ülke yeni yöntemlerle yatırım araçlarına çeşitlilik kazandırmaktadır. Bu araçlar, durgun tasarrufları sisteme dahil ederek para piyasasına fon sağlamaktadır. Bazı Avrupa ülkelerinde bankalar kasa bonoları ve mevduat bonoları, ABD’de ise iskonto edilebilir mevduat sertifikaları adı altında yeni borçlanma türleri geliştirilmiştir (Çelebican, 1979: 272).

Mevduat sertifikaları, A.B.D. dışında en geniş uygulama alanını İngiltere’de bulmuştur. Diğer ülkelerde mevduat sertifikasına benzeyen ve farklı isimler verilen bonolar karşılığı mevduat toplama işlemleri görülmektedir. Ayrıca Almanya’da bankalar, vadeli mevduat karşılığında banka tasarruf bonoları adı verilen ve başkasına devredilemeyen bir tür sertifika çıkarabilmektedirler. Belçika, Fransa ve İsviçre’de ise bankalar, birçok yönden mevduat sertifikalarına benzerlik gösteren kasa bonoları (Bons de Caisse) çıkararak kaynak sağlama yoluna gitmektedirler. Nakit para sertifikasının klasik süresi, borçlunun ihtiyacına bağlı olarak 1 ay ile 5 yıl arasında olmaktadır. Yatırım süresi ve faiz doğru orantılı olarak artmaktadır. Nakit sertifika, verildikten en az 3 ay sonra peşin olarak iade edilebilmektedir. Kasa bonoları, A.B.D.’deki bankalarca çıkarılan mevduat sertifikalarından, mevduatı temsil eden bir belge değil, bonoyu çıkaran bankanın borç senedi olmakla ayrılmaktadır (Çelebican, 1979: 286).

2.1. ABD’de Mevduat Sertifikası Uygulamaları

Temel anlamda düşünüldüğünde mevduat sertifikaları ABD bankacılığının oluşturduğu, vadeli mevduat türü olarak sayılabilen bir yatırım aracıdır. ABD finansal sisteminde mevduat sertifikası (CD), herhangi bir değerinde verilebilen, belirli bir vade tarihine ve faiz oranına sahip tasarruf sertifikası olarak nitelendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle CD; belirli bir süreliğine sahiplerine fon çekmeyi kısıtlayan, ticari bankalar tarafından elektronik olarak verilen senet türü olarak ifade edilmektedir. CD’ler Federal Mevduat Sigorta Kurumu (FDIC) tarafından bireysel olarak sigortalanmaktadır. Mevduat sertifikaları diğer para ve tasarruf piyasalarına göre daha yüksek getiri sağlamaktadır. Vadesi dolan mevduat sertifikaları, elde edilen faiz ve anapara tutarının tamamı ile birlikte çekilebilmektedir. Ayrıca vade tarihinden önce çekilmediği sürece ek ücreti yoktur (Chen, 2019).

Tasarruf hesapları fonlarına anında erişim imkânı sağlanırken, mevduat sertifikalarında (CD) genellikle erişim kısıtlanmaktadır. Hem CD’ler hem de tasarruf hesapları, bireysel olarak 250.000 ABD dolarına kadar bir kredi birliğinden satın alınan hisse senetleri için FDIC veya Ulusal Kredi Birliği İdaresi (NCUA) tarafından

sigortalanmaktadır. Çoğu durumda bir CD'den vade tarihinden önce para çekmek mümkündür, ancak bu işlem genellikle bir cezaya tabii olmaktadır. Bu cezaya erken para çekme cezası adı verilmektedir ve toplam dolar miktarı, CD'nin uzunluğuna ve veren kuruma bağlı olmaktadır. Tipik erken para çekme cezaları, belirlenmiş bir faiz miktarına eşittir (Chen, 2019).

CD'lerin arkasındaki teori incelendiğinde yatırımın uzun süre tutulması durumunda belirsizlik ve risk faktörleri devreye girmektedir. Bu nedenle; tipik piyasa koşullarında, uzun vadeli CD'ler kısa vadeli CD'lere kıyasla daha yüksek faiz oranlarına sahip olmaktadır. CD'lerin çoğu pazarlık dışıdır, yani devredilemez, satılamaz, satın alınmaz veya değiştirilemez niteliktedir. Çoğu durumda, müzakere edilemez CD'ler erken para çekme cezası ödenerek vadeden önce kesilmektedir. NCD olarak da bilinen pazarlık konusu CD'ler tam tersi niteliktedir. İkincil piyasada satılabilen, ancak günü dolmadan da kullanılamamaktadır. Birkaç istisna dışında, NCD'ler 100,000 \$ veya daha büyük miktarlarda verilmektedir. NCD'lerin bir başka özelliği de kısa vadeli olmaları ve iki hafta ile bir yıl arasında vade tarihlerine sahip olmalarıdır. 100.000 ABD Dolarından düşük mevduat sertifikalarına küçük CD denir. Bu CD'lerin bazıları minimum yatırım gereksinimine sahip olmaktadır. Örneğin, bir finans kurumu bir CD'nin açılması için en az 1.000 ABD Doları talep edebilmektedir. 100.000 ABD Dolarından fazla olan mevduat sertifikalarına büyük CD veya jumbo CD denir. Tüm büyük CD'lerin yanı sıra bazı küçük CD'ler de pazarlık konusu olmaktadır. Bir CD'nin terimi genellikle bir aydan beş yıla kadar değişmektedir. Mevduat sertifikalarının; küçüklük, büyüklük veya pazarlık yapılabilmesi gibi seçeneklerin ötesinde, aralarından tercih yapabilecek birkaç çeşidi bulunmaktadır. Bu CD çeşitleri; sıvı CD, Yığın CD, yükseltme CD, IRA CD, aracı CD şeklinde sıralanmaktadır: (Chen, 2019).

Likit CD'ler: Bu CD türü, insanların erken para çekme işlemleri nedeniyle oluşan ana itirazlarından birinin üstesinden gelmek için ceza içermemektedir. Bu özellik, daha düşük getiri oranı ve çoğu durumda minimum bakiye gerekliliği de dahil olmak üzere maliyete sahiptir. Bu uyarılara rağmen, değişken bir ortamda, likit CD'ler, fırsat sunulduğunda fonları daha yüksek ücretli bir sertifikaya taşımaya olanak tanımaktadır.

Yüksek Birikimli CD'ler: Bu CD türü de sabit oranlı CD'lerden daha düşük bir faiz oranına sahiptir, ancak yeni bir yüksek faiz oranından yararlanmaya ve bu oranı mevcut CD'ye uygulamaya izin vermektedir. Likit CD'lerde olduğu gibi, yüksek bir asgari birikim gerektirmektedir.

Hızlandırılabilir CD'ler: Bu CD'lerin önceden ayarlanması kaydıyla düzenli aralıklarla hızları arttırılmaktadır. Genel (harmanlanmış) faiz oranının ne olduğunu bilmek ve aynı dönem uzunluğundaki normal bir CD ile karşılaştırmak önem arz etmektedir.

IRA CD'ler: Bu CD türü, vergi avantajlı bireysel emeklilik hesabında (IRA) tutulan normal CD'leri ifade etmektedir. CD'ler diğer yatırımlara kıyasla nispeten düşük

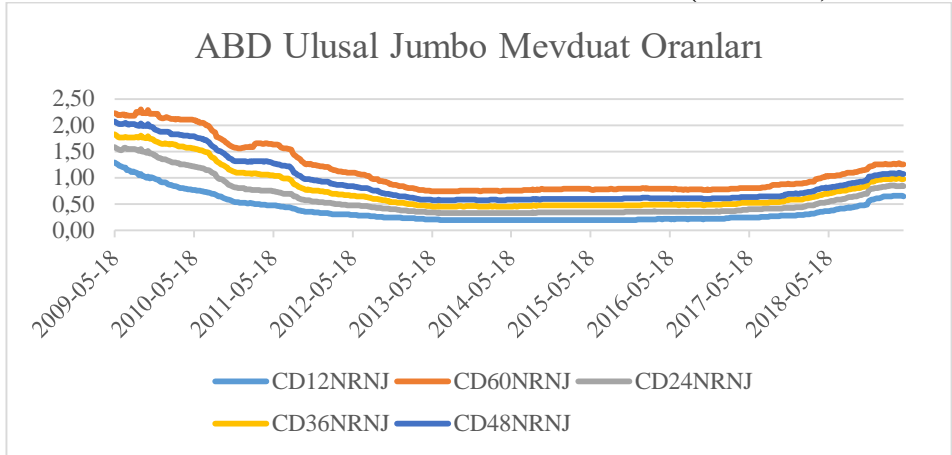
faiz oranları sunduğu için yıllık IRA katılım limitinin önemli bir kısmını CD'lerle almak, IRA emeklilik hesabında beklenenden daha düşük getiri sağlayabilmektedir.

Aracı CD'ler: Aracılık hesapları yoluyla satılan ve bazen bir banka veya kredi birliği aracılığıyla satılanlardan daha iyi fiyatlar sunan CD türüdür. Aracı CD'nin FDIC sigortalı olduğundan emin olunması veya sigortalı olmadığında riski aşmak için yeterince yüksek bir faiz oranı sunması önem arz etmektedir. Ayrıca, aracı CD'lerin yatırımdan çıkmak istemesi durumunda çeşitli zorluklar yaşanmaktadır.

Aylık% 3.15 yıllık yüzde verim (APY) olan beş yıllık bir CD, 25.000 \$ 'lık ilk depozito ile 4.258.48 \$ kazanmaktadır. % 2.25 ödenen tasarruf hesabında tutulan aynı miktarda para, faiz oranının aynı kaldığı varsayımıyla, sadece 2.973.86 dolar kazandırmaktadır. Çevrimiçi bankalar hem CD'ler hem de tasarruf hesapları için en rekabetçi oranlara sahip olma eğilimindedir. Tipik CD terim uzunlukları üç aydan beş yıla kadar değişmektedir. Çoğu durumda, şartlar ne kadar uzun olursa faiz oranı da o kadar yüksek olmaktadır. Daha uzun vadeli bir CD daha iyi sayılmaktadır, çünkü en iyi faiz oranını sağlamaktadır. Mevduat sertifikası vade yönünden değerlendirildiğinde dikkate alınması gereken bazı durumlar söz konusudur. Bunlar; acil bir durum için fona ihtiyaç olup olmayacağına karar verilmesi, mevcut faiz oranlarının yükselip yükselmediğine yönelik görüşler, uzun süre düşük orana sahip olabilecek şeylerin kilitlenmesinin daha az cazip hale getirilmesi şeklinde sıralanmaktadır (Chen, 2019).

CD oranlarını geleceğe yönelik tahmin etmek imkânsız olsa da aşağıdaki grafik ulusal ortalama oranların tarihsel açıdan bir, iki, üç, dört ve beş yıl için ne kadar değişken olduğunu göstermektedir.

Grafik-1: ABD Ulusal Jumbo Mevduat Oranları (2009- 2018)

Kaynak: <https://www.investopedia.com/terms/c/certificateofdeposit.asp> (Erişim Tarihi: 18.04.2019).

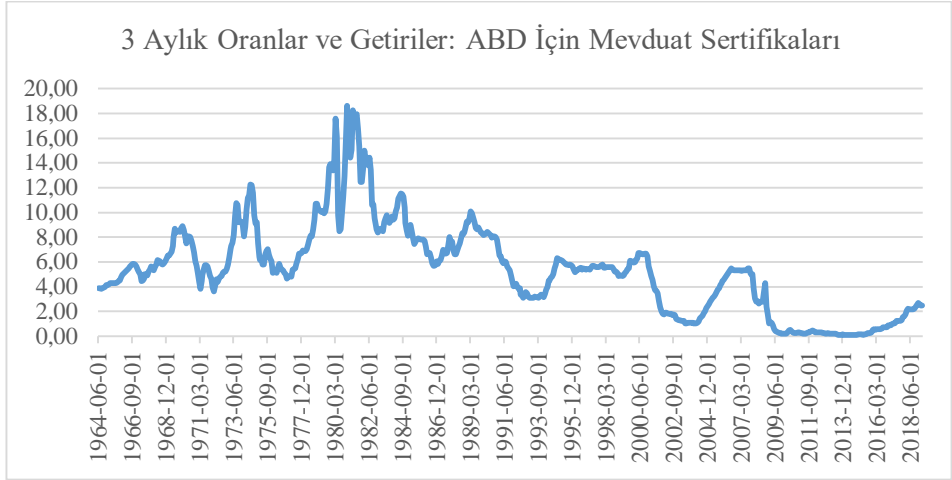
Grafik 1’de ulusal Jumbo mevduat oranları gösterilmektedir. CD12NRNJ (12 aylık), CD60NRNJ(60 aylık), CD24NRNJ (24 aylık), CD36NRNJ (36 aylık), CD48NRNJ(48 aylık) mevduat sertifikalarını ifade etmektedir. Faiz oranlarının yakında düşeceğini düşünen bir yatırımcı için, beş yıllık bir dönem CD’si bir anlam ifade ederken, oranların artacağına inanan bir yatırımcı için, kısa süreli CD’ler mantıklı sayılmaktadır.

Kısa vadeli ve uzun vadeli CD’ler ile faiz oranlarındaki değişimin dalgalanma oranlarına karşı korunmasının çeşitli dezavantajları olmaktadır. Bu durumların üstesinden gelmenin yolu, “CD merdiveni” olarak bilinen ve birkaç CD arasında yatırılacak tutarın bölünmesini içeren bir strateji kullanmaktır. Bu yöntem farklı dönem uzunlukları ile yapılmaktadır (- örneğin: bir, iki, üç, dört ve beş yıl). Bu strateji, yatırımın bir kısmını düzenli aralıklarla kullanılabilir kılmaktadır. CD olgunlaştıkça, fonlar en yüksek geçerli oranla beş yıllık bir CD’ye yeniden yatırım yapmaktadır. Sonuç olarak; her biri yıllık olarak olgunlaşan, tekrar eden beş yıllık CD’lerden oluşan bir portföy sunulmaktadır (Chen, 2019).

Durgunluk ve sonraki dönemlerde borsa bazı hissedarları için büyük kayıplara ve dalgalanmalara neden olurken CD’ler, sabit bir gelir sağlayarak yatırımları kargaşalardan korumaya yardımcı olabilecek bir seçenektir. Bu yatırımlardan elde edilen getiriler, genellikle stokların sağladığı kadar yüksek olmasa da, portföyü dengelemek ve piyasa diplerine düştüğünde ayakta kalmasını sağlamak için bir "yastık" işlevi görmektedir (Smith,2019). CD’ler genellikle tasarruf hesaplarından daha fazla faiz öderken, hisse senetlerinden daha düşük getiri sundukları için, belirli bir süre için paraya erişimleri gerekmeyen ve riski en aza indirmek isteyenler için iyi bir seçenektir (Chen, 2019). CD oranları belli bir süre boyunca kilitlendiğinden, satın alma sırasında karşılaştırılan faiz oranı, piyasanın kötü performans göstermesine rağmen CD’de kazanılacak olan faiz oranıdır. Ayrıca, stokların ve diğer çeşitli yatırım araçlarının aksine, CD’ler neredeyse her zaman sigortalıdır (Smith,2019).

Grafik- 2: ABD Mevduat Sertifikası Getirileri (1964- 2018)

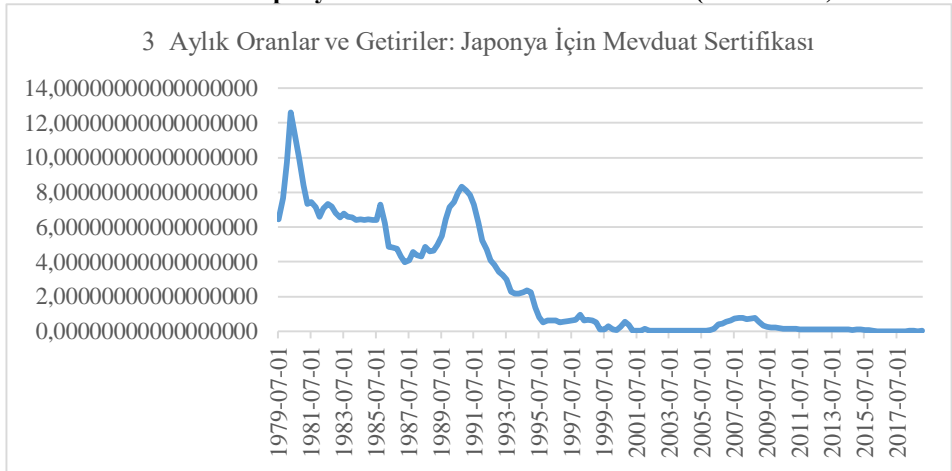
Kaynak: <https://fred.stlouisfed.org/series/IR3TCD01USM156N> (Erişim tarihi:08.05.2019).

Grafik- 2'de ABD' de mevsimsellikten arındırılmamış 3 aylık oran ve getiriler yer almaktadır. Mevduat sertifikalarının getiri oranları genel olarak dalgalı bir seyir izlemekle birlikte yüksek oranlar içermektedir.

2.2. Japonya'da Mevduat Sertifikası Uygulamaları

CD, Japonya'da da pazarlık konusu olabilen, üçüncü şahıslara devredilebilen, finansal piyasada serbestçe işlem görebilen bir mevduat türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Temel yapısı ve olumlu - olumsuz yönleri diğer ülkelerle benzerlik göstermektedir.

Grafik- 3: Japonya Mevduat Sertifikası Getirileri (1979- 2019)

Kaynak: <https://fred.stlouisfed.org/series/IR3TCD01JPQ156N> (Erişim Tarihi: 08.05.2019)

Grafik- 3'te mevsimsellikten arındırılmamış 3 aylık oran ve getiriler yer almaktadır. 1990'lı yılların sonlarına doğru mevduat sertifikası getirilerinin düşük düzeylerde seyrettiği görülmektedir. Bu durumun oluşmasına düşük faiz oranları sebep olabilmektedir.

2.3. Türkiye'de Bankacılık ve Mevduat Sertifikası

Türkiye'de bankacılık faaliyetleri 19. yüzyıl sonlarında başlamıştır. Dinsel kültürü güçlü bir yapıya sahip olan Türk toplumu faiz yasağı nedeniyle uzun müddet bankacılığa yönelmemiştir. Bu dönemlerde sarraflar tarafından bankacılığa benzer faaliyetler gerçekleştirilmiştir. 1847 yılında kurulan İstanbul Bankası 1852 yılında iflas etmiştir. Ardından 1856 yılında Osmanlı Bankası (Bank-ı Osman-i Şahane) kurulmuştur. Türkiye'de bankacılık faaliyetlerindeki gelişim Cumhuriyet'in ilanından sonra hız kazanmıştır. 1924 yılında İş Bankası, 1927 yılında Emlak ve Eytam Bankası, 1930 'da T.C. Merkez Bankası, 1933 yılında Sümerbank ve İller Bankası kurulmuştur. Bu bankalar genellikle gelişmesi istenen sektörlerin ihtiyaçlarını finanse etmek amacıyla devlet tarafından kurulmuştur. Özel sektörün bankacılığa başlaması 1944 yılında kurulan Yapı ve Kredi Bankasıyla gerçekleşmiştir. Ardından 1946 yılında Akbank, 1953 yılında Demirbank kurulmuştur. Zaman içerisinde bu bankalardan kapananlar olduğu gibi yenileri de kurulmuştur (Şakar, 2000: 14). 8 Mayıs 2019 itibariyle Türkiye Bankacılık Sistemi'nde 47 banka bulunmaktadır. Bu bankalardan 34 tanesi Mevduat Bankası, 13 tanesi Kalkınma ve Yatırım Bankasıdır. Ayrıca 21 tane Yabancı Sermayeli Banka mevcuttur (www.tbb.org.tr).

Tablo- 1'de 1980-1981 yılları arasında Mevduat sertifikası yoluyla toplanan mevduat tutarları gösterilmektedir. Mevduat tutarlarında kısa süre içerisinde hızlı bir artış görülmektedir. Mevduat sertifikalarının çıkarıldığı ilk ayın sonunda sertifika karşılığı yatırılan mevduat 2 milyara yaklaşmıştır. 12 ay sonra artış % 4194,4 olmuştur. Tasarruf sahipleri çeşitli nedenlerle mevduat sertifikalarına ilgi duymaktadır. Bununla birlikte, mevduat sertifikasının, bankacılık sistemi dışında kalmış fonlardan oluştuğu söylenmektedir. Büyük bir olasılıkla mevduat sertifikalarına yatırılan paraların önemli bir bölümü, zamanında bankalarda vadeli ya da vadesiz olarak tutulan mevduatlardan oluşmaktadır (Çelebican, 1979: 292).

Tablo- 1: Türkiye Mevduat Sertifikası Tutarları (1980- 1981)

TARİHLER	TUTARLAR (Milyar TL)
25.07.1980	1.8 Milyar TL
01.08.1980	3.3 Milyar TL
08.08.1980	3.7 Milyar TL

15.08.1980	4.0 Milyar TL
22.08.1980	4.4 Milyar TL
29.08.1980	4.9 Milyar TL
26.09.1980	6.9 Milyar TL
31.10.1980	10.7 Milyar TL
28.11.1980	13.1 Milyar TL
31.12.1980	17.9 Milyar TL
30.01.1981	24.8 Milyar TL
27.02.1981	34.8 Milyar TL
27.03.1981	42.8 Milyar TL
24.04.1981	49.7 Milyar TL
27.05.1981	57.8 Milyar TL
26.06.1981	66.0 Milyar TL
31.07.1981	77.3 Milyar TL

Kaynak: (Çelebican, 1979: 292).

Bankacılık sisteminde önemli bir yere sahip olan mevduat sertifikaları Türkiye’de 1980’li yıllarda kısa bir süre kullanılmıştır. İkincil piyasalarda işlem gören bu mevduat türünde bankaların kendi olanaklarıyla kaynak yaratarak ekonomide olumlu etkiler yaratmasına karşın kimlik belirleme zorunluluklarının olmaması nedeniyle birtakım sorunlar yaşanmıştır (Begaiym, 2018: 6). 15 Eylül 1998 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kararıyla uygulamadan kaldırılmıştır (T.C. Resmi Gazete, 1998: 23464).

2.4. Kore Cumhuriyeti’nde Mevduat Sertifikası Uygulamaları

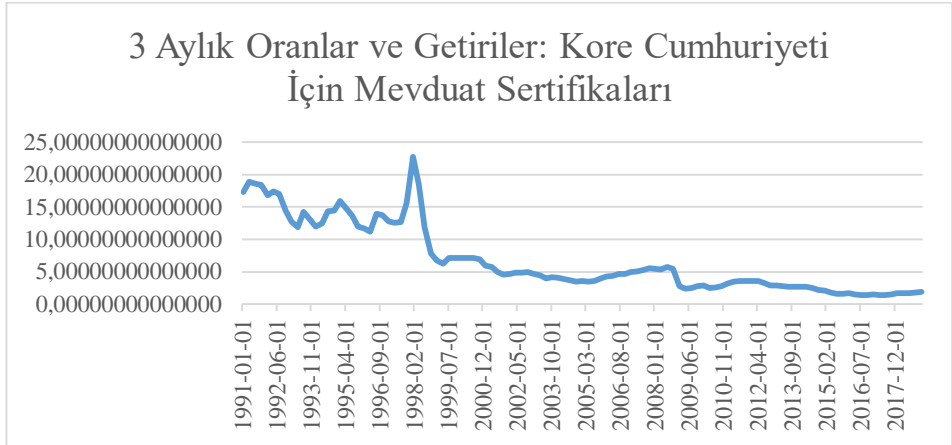
CD; bankanın mevduat oluşturmasını sağlamak amacıyla; üçüncü taraflara devredilebilen, kısa vadeli bir finansal araçtır. Normal mevduatların aksine serbestçe aktarılabilir. Kore Cumhuriyeti’nde talep depozito sertifikası ve sabit vadeli mevduat adında iki tip CD mevcuttur.

1. Talep depozito sertifikası: Bu sertifika türünde istenilen zamanda paraya ulaşım imkânı mevcuttur. Genellikle inşaat müteahhitlerinin teklif vermelerinde ve güvenlik teminatı sunmalarında kullanılmaktadır. Ayrıca kredi teminatlarında da tercih edilmektedir (koreaifa.co.kr).

2. Sabit vadeli mevduat: Bu sertifika türünde paraya ulaşmak için belirli bir sürenin dolması gerekmektedir. Dönemsel mevduatlara verilen faiz, bir kredi çek defterine veya çek hesabına göre daha yüksektir. Sertifika vadesinden önce bozulursa faiz kazancı kaybedilmektedir (koreaifa.co.kr).

CD faiz oranı Kore ekonomisinde önemli bir yere sahiptir. CD oranı, finansal sektörün ipotek kredisinin piyasa faiz oranına dayanmaktadır. CD faiz oranları kullanılarak ve banka CD faiz oranının kredi notuna bağlı olarak belirlenmektedir. Kısa vadeli faiz oranının baz oranı olarak kullanılan CD, değişken faiz oranlı bono Borsa endeks vadeli işlemlerinde ve opsiyon piyasasında gösterge faiz oranı olarak kullanılmaktadır. CD kısa vadeli kredilerin ve bankaların ipotek kredilerinin piyasa faiz oranlarında bir ölçüt olmaktadır. CD oranı arttıkça Kredi faiz oranları da yükselmektedir. Kore'de sıradan insanların kredi kullanmadan emlak satın almaları neredeyse imkânsızdır. Sonuç olarak, CD oranı, kredinin değişken oranının yükseltişi yükseltilmediğini, halkın zorluklarını ve ülke ekonomisinin mevcut durumunu bilmek için kullanılmaktadır (koreaifa.co.kr). CD faiz oranları, banka faiz oranlarından daha yüksektir ve anonimlik garantisizliği üçüncü şahıslara devredilebilmektedir. Para miktarının üst sınırı yoktur ve son kullanma tarihinde depozito sertifikası olan herkes depozito çekebilmektedir. CD taşıyıcı adı altında işlem gören bir piyasa aracı olduğundan kara para işlemlerinde kullanılma ihtimali taşımaktadır. Sahtekârlık ve hırsızlık olasılığı mevcuttur. Bu yönü de dezavantaj sayılmaktadır.

Grafik- 4: Kore Cumhuriyeti Mevduat Sertifikası Getirileri (1991-2018)

Kaynak: <https://fred.stlouisfed.org/series/IR3TCD01KRQ156N> (Erişim Tarihi: .08.05.2019).

Grafik- 4'te Kore Cumhuriyeti için mevsimsellikten arındırılmamış 3 aylık oran ve getiriler yer almaktadır. Piyasa araçlarındaki çeşitlenmenin etkisiyle Mevduat sertifikalarının 2000'li yıllarda geçmiş dönemlere kıyasla nispeten daha az getiri

sağladığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasına ülkedeki faiz oranlarının etkisi sebep olabilmektedir.

2.5. Çin’ de Mevduat Sertifikası Uygulamaları

Mevduat sertifikası Çin’de 2015 tarihinde başlamıştır. Bireysel yatırımcılara değil sadece bankalar arası piyasada mevcuttur. NCD (pazarlık konusu mevduat sertifikası) faiz oranları piyasa faizlerini yansıtmaktadır. Çin’de 2017 yılında NCD bakiyesi 8 trilyon RMB’ ye ulaşmıştır (Liu, 2018: 96).

NCD ihraç pazarında Ticari bankalar baskın oyuncu kategorisindeyken, devlete ait bankalar ve politika bankaları NCD ile yalnızca marjinal olarak ilgilenmektedir. Bunun nedeni politika bankalarının piyasadaki mevduat için rekabet etmelerinin gerekmemesidir. Stateowned Bankalar, Çin genelinde en fazla şubeye sahip kişisel ve kurumsal müşterilerden gelen mevduatı emebilecek kapasiteye sahiptir. Bu, anonim ticari bankaları ve şehir ticari bankalarını kişisel ve kurumsal mevduat rekabeti açısından dezavantajlı hale getirmekte, bu nedenle alternatif fon kaynağı olarak NCD pazarına yönelmektedir (Liu, 2018: 97).

NCD şu anda Çin’de önemli bir finansal araç olmakla birlikte, şu ana kadar çok az araştırmaya konu olmuştur. 2017 yılında şehir ticari bankaları, NCD ihraç pazarındaki anonim ticari bankaları devraldı ve bu durum NCD’ lere olan güvenin artırdığını göstermektedir. NCD dengesinin mevduat bakiyesine oranı, şehirdeki ticari bankalar için Çin’deki tüm bankalar arasında en yüksek olan yüzde 13,9’dur (Liu, 2018: 98).

Süreç içerisinde NCD yatırımcılarının profili de değişmiştir. Eylül 2015’ten önce devlete ait bankalar NCD finansmanının ana kaynağı konumundaydı. Bu, devlete ait bankaların ucuz ve istikrarlı bir fon kaynağı olarak büyük hacimli mevduatları emebildiği ve buna bağlı olarak daha küçük bankalara fon sağlayabildiği anlamına gelmektedir. Eylül 2015’ten sonra para piyasası fonları oyunu değiştirdi ve Eylül 2015 ile Haziran 2017 arasında toplam NCD fonunun yüzde 30-40’ını sağladı. Bu büyük değişiklik Ağustos 2015’teki politika değişikliğinin sonucunda gerçekleşmiştir. Çin Fonu Birliği, NCD’ye Menkul Değerler Yatırım Fonu Katılımı Muhasebesi ve Değerlemesi ile İlgili Kılavuzları yayınlamıştır. Kılavuz, hızla ilerleyen NCD’ lerde para piyasası fonu yatırım yolunu temizlemiştir (Liu, 2018: 98).

Çin para piyasası fonları, Ocak 2017’de net varlıklarda yaklaşık 3.6 trilyon RMB (520 milyar USD) değerine sahipti ve Çin’i ABD’den sonra küresel olarak bu tür fonlar için en büyük ikinci pazar haline getirmiştir. Bu büyüme kısmen, para piyasası fonlarında banka mevduatına kıyasla daha yüksek getiri elde etmenin ve teknolojik yeniliklere daha kolay erişimin bir yansıması olmuştur (Liu, 2018: 99).

Para piyasası fonları ve NCD' ler, 1970'lerde ABD'deki deneyeime benzer şekilde, Çin'deki faiz oranlarının serbestleştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır (Liu, 2018: 99).

NCD' lerin tanıtımı ve hızlı gelişimi, Çin'in yeni para politikasının bir parçası haline gelmiştir. 2015'ten önce, RMB' nin değer kazanmasının sonucu olarak, sürekli döviz girişi, Çin Merkez Bankasının bilançosunu hızla genişlemiştir (Liu, 2018: 100).

Tablo- 2: En İyi CD Hesapları (2019)

2019'un En İyi CD Hesapları			
BANKA	Minimum Deposito	12-Aylık CD APY	60-Aylık CD APY
Barclays Bank Delaware	\$0	2.70%	3.05%
Capital One Bank (USA)	\$0	2.70%	3.10%
Marcus by Goldman Sachs	\$500	2.70%	3.00%
First Internet Bank	\$1,000	2.81%	3.14%
Synchrony Bank	\$2,000	2.80%	3.10%
TIAA Bank	\$1,500	2.50%	2.70%
Discover Bank	\$2,500	2.65%	3.00%
VirtualBank	\$10,000	2.55%	2.50%
Ally Bank	\$0	2.75%	3.10%
SunTrust Bank	\$2,000	2.00%	2.56% (58-month CD)

Kaynak: <https://www.gobankingrates.com/banking/cd-rates/best-cd-accounts/> (Erişim Tarihi: 06.05.2019).

Tablo- 2' de 2019 yılında en iyi CD getirisi sağlayan bankalar listelenmiştir. Minimum deposito oranıyla en iyi getiri sağlayan bankaların; Barclays Bank Delaware, Capital One Bank (USA), Ally Bank olduğu görülmektedir.

Tablo- 3: Banka Yatırım Dönemi (3 ay-12 ay) ve Faiz Oranları (%)

Banka	Ülke	Yatırım Dönemi	Para	Faiz Oranı	Erişim
Banco De Costa Rica	Kosta Rika	12 ay / 1 yıl	CRC	7.80%	Haz.18
Bancolombia	Kolombiya	12 ay / 1 yıl	COP	4.80%	Haz.18
Ally Bank	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	2.75%	Mar,2019
Discover Bank	Amerika	12 ay / 1 yıl	ABD	% 2.65	Mar,2019

	Birleşik Devletleri		doları		
ING Direct USA	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	02.30%	Tem.18
Ameriprise Financial	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	25.02%	Kas.18
Citizens Bank	Amerika Birleşik Devletleri	2 yıl	ABD doları	2:% 00	Mar,2019
Scotiabank Jamaica	Jamaika	12 ay / 1 yıl	JMD	1,85%	Haz.18
HSBC USA	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	% 0.90	Şub.19
Citibank	Amerika Birleşik Devletleri	2 yıl	ABD doları	% 0.70	Nis.19
TD Bank	Amerika Birleşik Devletleri	3 ay	ABD doları	% 0.25	Mar,2019
Union Bank	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	00:% 15	Tem.18
Fifth Third Bank	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	00:% 15	Mar,2019
KeyBank	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	00:% 15	Mar,2019
BMO Harris Bank	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	00:% 15	Kas.18
Unicredit	İtalya	2 yıl	Euro	00:% 15	Şub.18
PNC	Amerika Birleşik Devletleri	6 ay	ABD doları	0.14%	Mar,2019
Bank of America	Amerika Birleşik Devletleri	12 ay / 1 yıl	ABD doları	% 0.05	Mar,2019
Citibank	Amerika	3 ay	ABD	% 0.05	Nis.19

	Birleşik Devletleri		doları		
Unicredit	İtalya	12 ay / 1 yıl	Euro	N / A	Şub.18

Kaynak: (<https://www.financialadvisory.com/>, 2019)(Erişim Tarihi: 23.04.19).

Tablo- 3' te çeşitli bankalara ait yatırım dönemleri ve faiz oranları yer almaktadır. Mevduat sertifikaları dünya çapında farklı isimlerle bilinmektedir. Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda'daki vadeli mevduatlar, ABD'deki vadeli mevduatlar veya mevduat sertifikaları, İngiltere'deki tahviller ve Hindistan'daki ve diğer bazı ülkelerdeki sabit mevduatlar örnek sayılmaktadır. Merkez bankası faiz oranları bankaların belirleyebileceği faiz oranlarını etkilemektedir. Mevduat oranları ise tüketicileri ve diğer varlık sınıflarındaki yatırımları etkilemektedir. Bir ülke için yüksek veya düşük bir mevduat oranı, yüksek enflasyon nedeniyle ekonominin performansına yansımaktadır.

Sonuç

Mevduat sertifikaları ABD bankacılığının oluşturduğu, vadeli mevduat türü olarak sayılabilen bir yatırım aracıdır. ABD finansal sisteminde mevduat sertifikası (CD), herhangi bir değerinde verilebilen, belirli bir vade tarihine ve faiz oranına sahip tasarruf sertifikası olarak nitelendirilmektedir. Bu çalışmada Türkiye, ABD, Kore Cumhuriyeti, Japonya ve Çin' deki mevduat sertifikası uygulamaları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu ülkelerde uygulama aşamasında bir takım farklılıklar gözlemlense de genel olarak mevduat sertifikalarının, diğer para ve tasarruf piyasalarına göre daha yüksek getiri sağlayan bir piyasa aracı olduğu saptanmıştır. Buna ek olarak ekonomi dalgalı seyir halindeyken dahi sabit bir getiri sağlamak ve karışıklıklardan korunmak isteyen yatırımcılar için günümüzde iyi bir alternatif sayılmaktadır. Mevduat sertifikaları anonimlik garantisizle istenilen zamanda üçüncü şahıslara devredilebilme niteliğiyle piyasayı canlandırma özelliğine sahiptir.

Mevduat sertifikalarının Türkiye'deki durumu incelendiğinde kısa bir geçmiş olması rağmen uygulamada olduğu zaman boyunca hızlı bir gelişme göstermiş olduğu saptanmıştır. Mevduat sertifikalarının hâmiline yazılı olmaları ve toplum tarafından ilgi görmesi gelişim sürecini hızlandırmıştır. İlerleyen süreçte, kimlik bildirme zorunluluğunun olmaması nedeniyle bir takım sorunlar yaşanmış ve Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası kararıyla uygulamadan kaldırılmıştır. Mevduat sertifikalarının yeniden uygulanabilmesi için bu sorunların giderilmesi ve hukuksal çerçevenin, boşlukları giderecek şekilde çözümlenmesi gerekmektedir. Yapılacak düzenlemelerin yanı sıra mevduat sertifikasının farklı türlerinin de uygulanabilirliğinin araştırılması gerekmektedir.

Kaynakça

- Akyol, S. (2018). Türkiye'de Mevduat Sigorta Sisteminin Genel Analizi, *Ekonomi Maliye İşletme Dergisi*, 1(1), 1-11.
- Altan, M. (2001). *Fonksiyonlar ve İşlemler Açısından Bankacılık* (1 b.), İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Begaiym, M. (2015). *Mevduat Garanti Sistemlerinin Etkinliği: Kırgızistan ve Türkiye Uygulamaları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul.
- Chen, J. (2019, 02 11). Certificate of Deposit [https://www.investopedia.com/terms/c/certificateofdeposit.asp] Retrieved on April 18, 2019.
- Csiszar, J. (2019, 01 08). 10 Best CD Accounts of 2019 [https://www.gobankingrates.com/banking/cd-rates/best-cd-accounts] Retrieved on June 06, 2019.
- Çelebican, G. (1979). Mevduat Sertifikası, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 36(1), 271- 294.
- Fred Economic Data (2019, 04 12). 3-Month or 90-day Rates and Yields: Certificates of Deposit for the United States [https://fred.stlouisfed.org/series/IR3TCD01USM156N] Retrieved on April 12 2019.
- Fred Economic Data (2019, 04 12). 3-Month or 90-day Rates and Yields: Certificates of Deposit for the United States [https://fred.stlouisfed.org/series/IR3TCD01USM156N] Retrieved on April 12 2019.
- Fred Economic Data (2019, 04 12). 3-Month or 90-day Rates and Yields: Certificates of Deposit for Japan [https://fred.stlouisfed.org/series/IR3TCD01JPQ156N] Retrieved on April 12 2019.
- Fred Economic Data (2019, 04 12). 3-Month or 90-day Rates and Yields: Certificates of Deposit for Republic of Korea [https://fred.stlouisfed.org/series/IR3TCD01KRQ156N] Retrieved on April 12 2019.
- Financial Advisory (2019, 04 23). Einlagenzertifikate [https://de.deposits.org/einlagenzertifikate.html] Retrieved on April 23 2019.

- Financial Advisory (2019, 04 23). Einlagenzertifikate [https://de.deposits.org/einlagenzertifikate.html] Retrieved on April 23 2019.
- Koreaifp (2019, 05 08) CD Nedir: [https://translate.google.com.tr/translate?hl=en&sl=ko&tl=tr&u=http%3A%2F%2Fkoreaifp.com%2Ffinancial_magazine%2F459] Retrieved May 8 2019.
- Küney, H. (1989). *Banka Tekniği* (6 B.), Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Türkiye İş Bankası Vakfı- Hukuk Fakültesi.
- Liu, K. (2018). Why Does The Negotiable Certificate Of Deposit Matter For Chinese Banking? *Institute of Economic Affairs*, 96- 106.
- Öçal, T. ve Çolak, F. Ö. (1999). *Finansal Sistem ve Bankalar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Özdemir, E. (2000). Mevduat Sigortası, *Active Bankacılık Ve Finans Makaleleri-1*, 57-68.
- Smith, L. (2019). Certificate of Deposit [Https://Www.Investopedia.Com/University/Certificate-Of-Deposit-Cd/Cd1.Asp] Retrieved on2019.
- Şakar, H. (2000). *Genel Bankacılık Bilgileri* (1 B.), İstanbul: Bileşim Matbaacılık.
- T.C. Resmi Gazete Tebliğ. (1998, 09 15). *4369 Sayılı Kanuna İlişkin Genel Tebliğ*. 04 04, 2019 tarihinde [http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23464_1.pdf 04 04].
- Türkiye Bankalar Birliği (2019, 05 08). Türkiye Bankalar Birliği: [https://www.tbb.org.tr/modules/banka-bilgileri/banka_sube_bilgileri.asp] 05 08, 2019.